
VENGEANCE FOR GOD- OR A VENGEFUL GOD?

*"An eye for an eye will only make the whole world blind."
—Mahatma Gandhi*

FEBRUARY 13, 2024
YU TORAH MITZION KOLLEL
Rabbi Yitzy Weiss

BEING SPITEFUL

(1) ויקרא פרק יט פסוק יח

לֹא־תִקֶּם וְלֹא־תִטּוֹר אֶת־בְּנֵי עַמֶּךָ וְאֶהְבֶּתָּ לְרֵעֶךָ כְּמוֹד אָנֹכִי יְהוָה

Vayikra 19:18

Do not take revenge or hold a grudge against the members of your nation, and you shall love your fellow friend as yourself, for I am God.

(2) רמב"ן ויקרא פרשת קדושים פרק יט

וענין הנקימה והנטירה, כבר פירשוהו רבותינו (תו"כ קדושים ד י יא) שהוא בדבר שאין בו חיוב ממון, השאילני מגלך השאילני קרדומך. כי בדבר שנתחייב לו חברו ממון כגון בנזיקין וכיוצא בהן, אינו מחוייב להניח לו אבל יתבענו בב"ד וישולם ממנו מפסוק כאשר עשה כן יעשה לו (להלן כד יט), והוא מעצמו חייב לשלם כאשר ישלם מה שלוח או מה שגזל. וכל שכן בענין נפש, שיהיה נוקם ונוטר לו עד שיגאל דמי אחיו מידו, על פי בית דין המורים במשפטי התורה:

Ramban – Vayikra Parshas Kedoshim 19:18

The idea behind (the prohibition of) taking revenge and holding a grudge, has already been explained by the Rabbis that it only applies to things that have no monetary obligation. For things that a person is obligated to pay to his friend, for example, damages and the like, he is not obligated to leave it aside and he is allowed to claim it in court and be paid... this certainly applies to loss of life, where the relative should be vengeful and hold a grudge until he gets justice for the blood of his brother, according to the Courts who operate by the laws of the Torah.

(3) אברבנאל ויקרא פרשת קדושים פרק יט

והנה עשה הכתוב טענה לחייב שאין ראוי לאדם שתהיה שנאה בלבו על עמיתו והוא אמרו לא תקום ולא תטור את בני עמך ואהבת לרעך כמוך ר"ל היאך אפשר שבלב האדם שהוא מקום קטון וצר מאד ויש לו מחיצה בתוכו ומחצית הלב מלאה דם ומחציתו מלאה רוח איך באותו מקום מועט מהרוח יהיה אהבה לזה ושנאה לזה וזהו לא תקום ולא תטור את בני עמך ואהבת לרעך כמוך שהם שני הפכים אהבה ושנאה בלב.

Abarbanel – Vayikra Parshas Kedoshim 19:18

The Torah gives a reason why it is unbefitting for a person to have hatred in his heart towards someone in his nation... the intent being, how could be that within the tiny heart of a person there is room for love and hate towards one person?! Grudges and revenge are the opposite of each other.

(4) רמב"ם הלכות דעות פרק ז

הנוקם מחבירו עובר בלא תעשה שנאמר לא תקום, ואע"פ שאינו לוקה עליו דעה רעה היא עד מאד, אלא ראוי לו לאדם להיות מעביר על מדותיו על כל דברי העולם שהכל אצל המבינים דברי הבל והבאי ואינן כדי לנקום עליהם

Rambam Hilchos De'os Chapter 7

One who take revenge against his friend violates the prohibition of "Lo Sikom". Even though he will not receive lashes, it is still an exceedingly bad trait, and a person should always strive to "forgo their rights" for all earthly matters. Everything in this world is ultimately insignificant and is not worth taking revenge for.

IT'S FROM HASHEM

(5) ספר המצוות לרמב"ם מצות לא תעשה שד

והמצוה הש"ד היא שהזהירנו שלא לנקום קצתנו מקצתנו. והוא שעשה לו מעשה אחד ולא יסור מלחפש אחריו עד שיגמלהו כמעשהו הרע או יכאיבהו כמו שהכאיבו. הזהיר האל מזה ואמר (שם) לא תקום.

Sefer HaMitzvos of the Rambam – Prohibition 304

The 304th prohibition is that we should not take revenge from any of us onto any of us. This means that if someone does something they should not attempt to search after that person to pay them back for their misdeed, or pain them how they have pained him.

(6) ספר החינוך פרשת קדושים מצוה רמא

משרשי המצוה, שידע האדם ויתן אל לבו כי כל אשר יקרהו מטוב עד רע, הוא סיבה שתבוא עליו מאת השם ברוך הוא, ומיד האדם מיד איש אחיו לא יהיה דבר בלתי רצון השם ברוך הוא, על כן כשיצעררו או יכאיבהו אדם ידע בנפשו כי עוונותיו גרמו והשם יתברך גזר עליו בכך, ולא ישית מחשבותיו לנקום ממנו כי הוא אינו סיבת רעתו, כי העוון הוא המסבב...

Sefer HaChinuch Parshas Kedoshim Mitzva 241

The root of this Mitzva is that a person should know and take to heart that everything that happens to a person – good or bad – comes from God. Even things that come from other people do not come to him against the will of God. Therefore, when a person is pained by someone else, he should know that his own sins have caused this, and God declared that it be so. He should not allow his thoughts to turn to revenge, because his friend is not the source of the bad – it is sin.

SCHOLARS

(7) תלמוד בבלי מסכת יומא כג.

ואמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוּצָדָק: כָּל תַּלְמִיד חָכֵם שְׂאִינוּ נוֹקֵם וְנוֹטֵר כְּנֹחַשׁ — אֵינוּ תַּלְמִיד חָכֵם. וְהִקְתִּיב: "לֹא תִקּוֹם וְלֹא תִטּוֹר" הֲהוּא, בְּמִמּוֹן הוּא דְקָתִיב, דְּתַנָּא: אֵיזוֹ הִיא נְקִימָה וְאֵיזוֹ הִיא נְטִירָה? נְקִימָה — אָמַר לוֹ: הַשְּׂאִילְנִי מִגְלָדָּה, אָמַר לוֹ: לֹא. לְמַחַר אָמַר לוֹ הוּא: הַשְּׂאִילְנִי קַרְדּוּמָּה, אָמַר לוֹ: אֵינִי מִשְׂאִילָדָּה, כְּדָרְדָּה שְׂלֵא הַשְּׂאִלְתַּנִּי — זֶה הִיא נְקִימָה. וְאֵיזוֹ הִיא נְטִירָה? אָמַר לוֹ: הַשְּׂאִילְנִי קַרְדּוּמָּה, אָמַר לוֹ: לֹא. לְמַחַר אָמַר לוֹ: הַשְּׂאִילְנִי חֲלוּקָדָּה! אָמַר לוֹ: הִילָדָּה, אֵינִי כְּמוֹתָדָּה שְׂלֵא הַשְּׂאִלְתַּנִּי. זֶה הִיא נְטִירָה. וְצַעֲרָא דְגוּפָא לָא? וְהָא תַנָּא: הַנְּעַלְבִין וְאֵינּוּ עוֹלְבִין, שׁוּמְעִין חֲרַפְתּוֹ וְאֵינּוּ מְשִׁיבִין, עוֹשִׂין מַאֲהָבָה וְשִׂמְחִין בְּיַסּוּרֵין, עֲלֵיהוֹן הַכְּתוּב אֹמֵר: "וְאֹהֲבָיו כְּצִאת הַשֶּׁמֶשׁ בְּגִבּוֹרָתוֹ"! לְעוֹלָם דְּנִקִּיט לֵיהּ בְּלִיבֵיהּ. וְהָאֵמַר רָבָא: כָּל הַמְּעַבֵּיר עַל מִדּוֹתָיו — מְעַבְרִין לוֹ עַל כָּל פְּשָׁעָיו! דְּמַפְיָסוּ לֵיהּ וּמְפִיָּס

Talmud Bavli – Yoma 23a

A Torah Scholar who does not avenge himself and bear a grudge like a snake when insulted is not considered a Torah scholar. But isn't it written "You shall not take vengeance nor bear any grudge?

That is written with regard to monetary matters...

The Gemara asks: But does the prohibition against vengeance really not relate also to matters of personal anguish suffered by someone? Wasn't it taught in a *baraita*: Those who are insulted but do not insult others, who hear themselves being shamed but do not respond, who act out of love for God, and who remain happy in their suffering, about them the verse states: "They that love Him be as the sun when it goes forth in its might"

This is only when he "holds it in his heart". But doesn't Rava say that a person who forgoes his rights heaven forgoes his sins? That only applies when they make attempts to make amends.

(8) מהרש"א חידושי אגדות מסכת יומא דף כג עמוד א

דנקיט ליה בליביה כו'. פרשיי ואם בא אחר לנקום נקמתו כו' ע"ש והוא דחוק ובעיי פיי שאינו עושה נקמה כו' אלא מניח עלבונו למקום עכ"ל וזהו יותר דחוק ונראה לפרש משום דהמקשה פריך מהא דשומעים חרפתן ואינן משיבין קמשני ליה גם שאין לאדם להשיב מ"מ נקיט ליה בליביה לנקום בו אח"כ ג"כ לעשות מעשה כנחש :

Maharsha – Yoma 23a

Rashi explains that he waits for someone else to take revenge for him. This however, is not the simple understanding. Ein Yaakov(?) explains that he doesn't take revenge, rather he leaves it up to God – this is more of a forced reading of the Gemara. It seems better to explain that the Gemara thinks that the offended party should not take revenge right away, but they should conspire to take revenge later.

(9) מאירי יומא כג.

הא מ"מ ת"ח ומלך וכיוצא באלו אע"פ שאינם משתדלים בנקימה מ"מ ראוי להם שלא למחול מכל וכל אלא יהא שמור בלבם לכבוד תורתם ומעלתם ויניחו הענין למי שאינו מקפח שכר בריאה עד שיהא זה נענש עליה על ידי מי שיזדמן וכשיזדמן לא יהא מוחה בדבר ויבין שמאת ד' ומהשגחתו יארע לו כן אחר שלא מחל החכם ולא העביר צערו מלבו שנמצא המקלה מעמידו כל יום ויום בצער וע"ז אמרו כל תלמיד חכם שאינו נוקם ונוטר כנחש כלומר שמערים למצוא מקום למי שבא לקום עליו כדכתיב הוא ישופך ראש אינו ת"ח כלומר אין מדתו כמדת ת"ח שראוי לו ליקר תורתו

Meiri – Yoma 23a

However, a scholar or a king, even though they should not work hard to get revenge, it is befitting to them to not simply forgive completely, rather they should guard it in their heart – the honor of their Torah or stature – and allow the One Who Pays Everyone to punish them how ever He sees fit. At that point he will understand that everything comes from God, and that He caused the punishment to happen provided the scholar did not forgive him. This is why they stated that any scholar who does not bear grudges and take revenge like a snake... meaning that they try to find spaces where revenge can take place. “They are not a scholar”, means that they should value their Torah learning more.

DESCRIPTIONS OF GOD

(10) דברים פרשת האזינו פרק לב

לִי נֶקֶם וְשִׁלְמִים לְעַתְּ תִּמּוּט רַגְלִים כִּי קָרוֹב יוֹם אֵיִדָם וְחָשׁ עֲתִידַת לָמוֹ

Devarim Parshas Ha'azinu 32

To Me is vengeance and recompense, At the time that their foot falters. Yea, their day of disaster is near, And destiny rushes upon them.

(11) נחום פרק א

אַל קְנוּא וְנִקָּם יִקְוֶה נִקָּם וְיַעַל חֲמָה נִקָּם יִקְוֶה לְצָרָיו וְנוֹטָר הוּא לְאִיבָיו :

Nachum 1:2

God is jealous and avenging God; God is vengeful and fierce in wrath. God takes vengeance on opponents, and rages against foes.

(12) אברבנל נחום א: ב

ואע"פ שהתורה אסרה וגנתה מדת הנקמה מאומרו (ויקרא יט, יח) לא תקום ולא תטור את בני עמך הנה ביאר הנביא כאן שאין הנקמה מדה פחותה בפני עצמה כי אם כשתהיה אל בני עמו אחיו ורעיו, כי כמו שאין הנקמה ראויה ברעים כן היא ראויה והגונה כנגד הצרים והאויבים ולכן אמר נוקם ה' לצריו.

Abarbanel – Nachum 1:2

Even though the Torah prohibited and disgraced the trait of revenge... the Prophet here explains that revenge is not a lowly trait in and of itself, only when it is directed at a fellow member of our nation. Just as revenge is NOT proper amongst friends, so too is IS proper against ones' enemies.

(13) תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לג עמוד א

מתקיף לה רב אחא קרחינאה : אלא מעתה, גדולה נקמה שנתנה בין שתי אותיות שנאמר : דאל נקמות ה'! - אמר ליה : אין, במילתה מיהא גדולה היא. והיינו דאמר עולא : שתי נקמות הללו למה? אחת לטובה ואחת לרעה, לטובה - דכתיב : ההופיע מהר פארן, לרעה - דכתיב : אל נקמות ה' אל נקמות הופיע

Talmud Bavli – Brachos 33a

Rav Acha asked, does this mean that revenge is great because it is placed between two names of God? He replied, Yes! In it's proper time, it is great. This is what Ullah said, twice "Revenge" why? One for good, one for bad.

REVENGE AGAINST MIDYAN

14) Rav Moshe Lichtenstein

However, there is a more fundamental reason why it is specifically Moshe who must take the lead. The Torah commands us, in parashat Kedoshim (Vayikra 19: 18), "You

shall not avenge, nor bear a grudge.” Revenge can emerge from a positive place – the desire for justice, repair, and a restoring of the proper order. However, it may also be prompted by a base desire to “repay the other side with what they deserve” and not to “allow the other side an advantage.” As Bnei Yisrael stand on the brink of war against Midian, they cannot be certain that their motives are pure. Are they fighting in order to fulfill God’s command, or are they giving vent to their anger and bitterness over thousands of Israelite deaths caused by Midian? Moshe’s personal leadership comes to assuage that doubt. His command of the fighting forces symbolizes the fact that the people’s motives are pure.

15) R’ Chaim Shmulevitz – Sichos Mussar

אלא שהנקמה מקורה ממקום רם ונשא, וכך אמרו (ברכות לג א): "גדולה נקמה שניתנה בין שתי אותיות [שמותיו של הקב"ה], שנאמר (תהלים צד א) "אֶל נַקְמוֹת ד'". וגדולה היא כמו "דעה" ו"מקדש", שניתנו בין שני שמות הקדושים (ברכות שם). ונראה ביאור ענינה של נקמה, כי תוכנה אינו עונש גרידא, אלא היא מיצוי חשבון הצדק בעולם, וענינו גדול הוא מאד, שכיון שחשבון הצדק נעשה, הרי זה כבוד שמים בעולם. וכך מתבאר מדברי הגמ' (שם), "אֶל נַקְמוֹת ד' אֶל נַקְמוֹת הופיע", שתי נקמות הללו למה, אחת לטובה ואחת לרעה וכו', יעו"ש. הנה, שאף פרעון שכר לטובה קרוי "נקמה", כי תכליתה של הנקמה היא הנהגת חשבון הצדק בעולם, בין לטוב בין למוטב.

GO'EL HADAM

16) Rabbi Sacks – Covenant and Conversation – Masei

Yet the Torah inserts one vital element between the killer and the victim’s family: the principle of justice. There must be no direct act of revenge. The killer must be protected until his case has been heard in a court of law. If found guilty, he must pay the price. If found innocent, he must be given refuge. This single act turns revenge into retribution. This makes all the difference.

People often find it difficult to distinguish retribution and revenge, yet they are completely different concepts. Revenge is an I-Thou relationship. You killed a member of my family so I will kill you. It is intrinsically personal. Retribution, by contrast, is

impersonal. It is no longer the Montagues against the Capulets but both under the impartial rule of law. Indeed the best definition of the society the Torah seeks to create is nomocracy: the rule of laws, not men.

CONCLUSION

17) Rabbi Sacks – Covenant and Conversation

Miroslav Volf (Exclusion and Embrace) –

In a world of violence, we are faced with an inescapable alternative: either God's violence or human violence...

My thesis that the practice of nonviolence requires a belief in divine vengeance will be unpopular with many Christians, especially theologians in the West. To the person who is inclined to dismiss it, I suggest imagining that you are delivering a lecture in a war zone . . . Among your listeners are people whose cities and villages have been first plundered, then burned and levelled to the ground, whose daughters and sisters have been raped, whose fathers and brothers have had their throats slit. The topic of the lecture: a Christian attitude to violence. The thesis: we should not retaliate since God is perfect non-coercive love. Soon you would discover that it takes the quiet of a suburban home for the birth of the thesis that human nonviolence corresponds to God's refusal to judge. In a scorched land, soaked in blood of the innocent, it will invariably die. And as one watches it die, one will do well to reflect about many other pleasant captivities of the liberal mind.